

Govern d'Andorra

Estratègia
Nacional
Paisatge

ESTRATÈGIA

NACIONAL DEL

PAISATGE

Balanç 2020

Objectiu 1

Uns paisatges naturals d'alta muntanya de qualitat i ben conservats

Accions

Acció 1.1. Redactar i tramitar la Llei de conservació del medi natural i de la biodiversitat

El 7 de febrer del 2019, el Consell General va aprovar la Llei 7/2019, de conservació del medi natural, de la biodiversitat i del paisatge.

Els articles 37 i 38 de la Llei permeten regular la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge, seguint els principis del Conveni europeu del paisatge, i estableixen l'Estratègia nacional del paisatge com l'instrument de protecció, de gestió i d'ordenació del paisatge d'Andorra.

S'especifica que l'actuació de les administracions i de la ciutadania s'ha d'orientar envers la preservació paisatgística del Principat i la conservació dels entorns agrícoles i urbans, inclosos els paisatges quotidians i els paisatges degradats, seguint els principis del desenvolupament sostenible.

L'estratègia vigent per al període 2012-2020 ha de donar pas a un nou document que, tal com es defineix en l'article 38 de la Llei, ha de ser aprovat pel Govern i elaborat pel ministeri competent en matèria mediambiental, amb la participació dels comuns i dels representants econòmics i socials del Principat.

Per aquest motiu, durant l'any 2020, el Ministeri de Medi Ambient, Agricultura i Sostenibilitat ha començat a treballar per elaborar un nou document amb una base sòlida de cartografia i crear, així, el mapa de la nova Estratègia nacional del paisatge 2021-2035. Aquest mapa no té una vocació exclusivament descriptiva, ja que també ha d'incloure els principis, els objectius i les accions de la nova estratègia. Aquest treball es duu a terme amb la coordinació tècnica de l'Observatori del Paisatge de Catalunya i inclou un procés participatiu important amb representants de diversos ministeris del Govern, de tots els comuns i d'agents socials.

Els objectius principals del procés participatiu han sigut generar una reflexió col·lectiva sobre el paisatge del Principat i recollir el coneixement de la població, dels agents socials i econòmics i de les institucions sobre el paisatge. Això ha permès definir i discutir els objectius de qualitat dels diferents paisatges d'Andorra que han de respondre a les aspiracions col·lectives, així com les accions associades que permetran assolir aquests objectius sobre el territori. A més, aquest procés permet implicar la societat en la importància del paisatge.

Es van organitzar entrevistes presencials fins que va arribar la pandèmia, i entrevistes virtuals a partir de la primavera del 2020, amb representants dels set comuns i directors de diversos ministeris. També es van organitzar tallers virtuals per a agents socials i econòmics i, finalment, es va crear un qüestionari en línia adreçat a la població, obert entre el 20 d'octubre –amb motiu del Dia europeu del paisatge– i el 30 de novembre del 2020.

Dels treballs fets fins ara, s'han definit set objectius de qualitat paisatgística:

- 1.** Paisatges d'alta muntanya ben conservats que compatibilitzen el manteniment del patrimoni natural i cultural amb l'aprofitament econòmic i el gaudi responsable de la població local i visitant.
 - 2.** Paisatges agraris i forestals productius, funcionals ecològicament, reconeguts socialment i que contribueixen a la dinamització econòmica.
 - 3.** Paisatges urbans de qualitat que fan valer els espais públics i els elements patrimonials de les poblacions, i que milloren la imatge del conjunt de la trama urbana, incloent-hi els accessos.
 - 4.** Paisatges fluvials vius i funcionals que permeten l'aprofitament sostenible dels recursos hídrics, en faciliten l'ús social i en potencien els valors patrimonials.
 - 5.** Infraestructures energètiques i de comunicació més integrades en el paisatge que responen als reptes de l'emergència climàtica i que contribueixen a la descoberta i la promoció dels valors del paisatge.
 - 6.** Instal·lacions turístiques i de lleure de qualitat, dimensionades i multifuncionals, que faciliten la desestacionalització i que són respectuoses amb el paisatge.
 - 7.** Fites i referents naturals i culturals que reforcen la identitat i la singularitat del paisatge andorrà.
- La nova Estratègia nacional del paisatge ha d'accelerar la transició cap a un model territorial integrat i resistent que inclogui el paisatge en l'ordenació del territori, l'urbanisme i les polítiques sectorials (agricultura, turisme, etc.) en un context d'emergència climàtica.

A més, amb aquesta Estratègia, Andorra respon als seus compromisos internacionals, ja siguin derivats del Conveni europeu del paisatge o d'altres iniciatives internacionals a les quals s'ha adherit, com l'Agenda 2030 de les Nacions Unides.

Accions

Acció 1.2. Establir un pla de gestió de les molles

El Pla d'acció de les zones humides d'Andorra aprovat l'any 2017, amb durada fins al 2024, s'adapta al període del quart Pla estratègic internacional desenvolupat en el marc del Conveni de Ramsar.

<https://www.mediambient.ad/biodiversitat/zones-humides/pla-d-accio-de-les-zones-humides-d-andorra>

El 2020 s'ha fet el seguiment de cinc molles, s'han actualitzat les fitxes descriptives i també s'ha fet el seguiment d'un centenar de molles presents en zones urbanitzables amb l'objectiu d'actualitzar-ne l'estat. L'estat de conservació dels hàbitats de la majoria de les molles avaluades és bo perquè presenten una naturalitat elevada i un nivell d'impacte baix, tret de dos molles que s'han vist completament impactades. Fent el seguiment d'aquestes molles en zones urbanitzables s'han trobat gairebé totes les espècies amenaçades incloses en les fitxes descriptives.

Els impactes negatius que s'han detectat són la sobrefreqüentació i el trepitjament, la sequera, els camins o carreteres i les obres en general.

Objectiu 2

Uns paisatges rurals revalorats o potenciats

Accions

Acció 2.1. Potenciar el sector agrari com a peça imprescindible per a la diversificació econòmica del país

El 2020 s'han continuat potenciant les accions de difusió de la marca oficial Productes Agrícoles i Artesans d'Andorra, s'ha participat en diversos esdeveniments de promoció i se n'ha fet difusió a través de les xarxes socials (Facebook i Twitter). Endemés de la promoció dels productes que es troben associats a la marca, s'ha incidit en qüestions de territori, paisatge i usos tradicionals. Així mateix, i malgrat les restriccions que s'han imposat per la pandèmia de la COVID-19, s'han pogut començar a materialitzar algunes de les accions previstes en el marc de l'eix destinat a promoure l'economia verda fruit del diàleg de cooperació francoandorrà, que ha possibilitat, per primera vegada, la participació d'un grup de productors locals andorrans al mercat de productes locals i artesanals organitzat pels gestors del Parc Natural Regional dels Pirineus Ariejans, que va tenir lloc a la vila de Foix el novembre del 2020.

El col·lectiu de productors vinculats a la marca segueix augmentant i actualment ja compta amb 30 productors adherits. Enguany escau destacar el treball que ha dut a terme Ramaders d'Andorra, SA a l'efecte de potenciar el consum de la carn de qualitat controlada d'Andorra a través de la producció de nous formats comercials, com ara barquetes, amb l'objectiu de facilitar-ne la distribució comercial, a més dels punts de venda tradicionals (carnisseries), a altres punts de venda al detall (supermercats, grans superfícies, etc.) i al sector de la restauració comercial. Es preveu que el projecte sigui una realitat a mitjans de l'exercici del 2021.

El Departament d'Agricultura ha treballat intensament en el desplegament d'un sistema que permeti integrar la gestió del benestar animal a les explotacions ramaderes del país, en particular a les explotacions en què es produeix i es cria bestiar boví. S'ha previst la creació d'un nou ajut destinat a bonificar les explotacions ramaderes que apliquen pràctiques de maneig i disposen d'infraestructures que afavoreixen el benestar dels animals.

També s'ha avançat en el desenvolupament reglamentari de la Llei 18/2018, de producció ecològica i règims de qualitat dels productes agraris i alimentaris, amb l'aprovació del Govern, el 9 de setembre del 2020, del Reglament relatiu a la producció ecològica, que ha permès concretar les condicions per les quals s'ha de regir la producció de productes agraris i alimentaris que es vulguin comercialitzar sota aquest règim de producció, així com les condicions per beneficiar-se del distintiu oficial que ha de permetre que els consumidors puguin diferenciar i identificar aquests productes quan arriben al seu abast.

S'han endegat també els treballs per desenvolupar una llei omnibus que té com a finalitat afavorir el desenvolupament del sector agrari i ramader per mitjà de l'adequació de les lleis que actualment poden limitar el desenvolupament de les activitats agràries i ramaderes i que, per consegüent, ha de permetre assegurar la continuïtat i perdurabilitat del sector i al mateix temps afavorir-ne la diversificació progressiva.

Accions

Acció 2.2. Promoure el coneixement i la conservació integrada del patrimoni cultural immoble

Les accions desenvolupades i supervisades pel Departament de Patrimoni Cultural es poden desglossar en quatre apartats: recerca, coneixement i inventari, protecció, i consolidació/restauració i difusió. Malauradament, la pandèmia de la COVID-19 ha limitat molt les tasques previstes per a l'any 2020, de manera que les previsions inicials han hagut de modificar-se i algunes accions s'han posposat per a anys vinents. Aquest fet ha afectat especialment les tasques de recerca i inventari, de manera que els tres projectes de recerca programats (la prospecció i els sondeigs arqueològics al sector septentrional d'Ordino, la segona campanya d'intervenció al túmul del Cubil i l'excavació de l'orri de Forcat a Encamp) i l'inventari de camp han quedat suspesos fins al 2021.

Dins l'apartat de consolidació/restauració s'ha dut a terme la segona edició del curs de pedra seca dins el projecte Primera pedra (mòduls d'iniciació i avançat), així com un curs d'iniciació específic per al Cos de Voluntaris de la Natura. Les intervencions efectuades en el marc del curs s'han centrat en els cortals de Sispony (murs) i en el camí d'Ausany, entre les Salines i el Serrat (murs, camí i un aixopluc).

Dins l'àmbit de la difusió, el Departament de Patrimoni Cultural ha continuat la col·laboració en l'app Primera Pedra, creada per la Fundació Cal Pal i destinada a donar a conèixer les construccions de pedra seca del Principat. Bona part de les tasques s'han centrat en la revisió d'entrades fetes pel personal aliè al Departament.

Així mateix, es va participar en el II Workshop of Archaeology of Commons. Management, property right and governance (Oviedo, 12-13 de novembre del 2020), amb la ponència "Reglamentación y usos comunales en la Vall del Madriu-Perafita-Claror (Andorra), entre los siglos xv y xx" (Olivier Codina i Abel Fortó).

D'altra banda, també es va participar en els actes de commemoració de la inclusió de la candidatura de la pedra seca a la llista de patrimoni mundial de la UNESCO amb un seguit d'activitats, com són l'organització d'un concurs fotogràfic, una instal·lació artística a l'aire lliure ("Identitat fragmentada", de Montserrat Altimiras), l'organització d'una exposició itinerant sobre la pedra seca, la difusió d'un documental sobre aquesta tècnica, així com una sortida de camp a Ordino.

Objectiu 3

Uns paisatges urbans de qualitat, ben delimitats, acollidors per al turisme i alhora agradables per viure-hi

Accions

Acció 3.1. Introduir el paisatge en la planificació urbanística i en la planificació sectorial nacional

El 2020 s'han començat les obres de construcció de la passarel·la de connexió entre la plaça del Poble i els entorns de la Casa de la Vall, la qual té un interès doble sobre el paisatge. Per una banda, constitueix, per ella mateixa, un element positiu que s'incorpora al paisatge del nucli d'Andorra la Vella en forma de gran escultura de proporcions esveltes, i, en segon lloc, possibilita un magnífic punt d'observació del paisatge urbà de la parròquia gràcies a la construcció d'un mirador al mig de la passarel·la, de configuració molt àeria i amb el terra transparent per gaudir del paisatge.

Acció 3.3. Establir una normativa per al control de la contaminació lumínica

Durant el 2020 s'han iniciat els treballs de redacció del Reglament de qualitat lumínica i d'eficiència energètica de l'enllumenat, i s'han presentat els aspectes principals que preveu el Reglament als sectors implicats (la Cambra de Comerç, els comuns, els ministeris implicats, la Policia, el sector publicitari, etc.).

Objectius 2 i 3

Accions

Acció 2.3.1. Mantenir i restaurar els boscos de ribera, i crear, on sigui possible, una xarxa de vies verdes aprofitant els marges dels rius

Properament es licitarà la construcció d'un tram de camí ral a la parròquia de la Massana que donarà continuïtat a trams existents i permetrà un itinerari de passeig per a vianants d'un recorregut considerable, gairebé sempre pel marge del riu. Es tracta igualment d'un element que proporciona un doble impacte beneficiós sobre el paisatge (de caràcter molt més natural i rústic, en aquest cas): per una banda, rehabilita, dignifica i ordena el marge del riu i, per altra banda, ofereix una ruta d'àmplia longitud per a l'observació dels paisatges fluvials, agrícoles i forestals.

Durant el 2020, s'ha fet la neteja i el manteniment de la vegetació de ribera de 27 km de rius i torrents i s'han retirat més de 400 tones de material vegetal.

Durant les operacions de neteja s'han eliminat els exemplars que s'han trobat de budleia (*Buddleja davidii*, espècie invasora a Andorra).

S'han restaurat prop de 1.000 m² de marges de riu amb estakes de diferents espècies de salzes al riu Valira del Nord (quatre zones del camí ral entre Arans i les Salines) i al Valira d'Orient (zona del Tarter).

Objectiu 4

Unes carreteres més respectuoses pel que fa a la morfologia i més integrades en el paisatge

Accions

Acció 4.1 Establir les eines necessàries per garantir la integració paisatgística de les carreteres

L'any 2020 ha estat marcat per la pandèmia, la qual, entre moltes altres conseqüències negatives, també ha comportat severes restriccions pressupostàries en inversions per a actuacions sobre el territori. L'obligada prioritització de les inversions exigeix dedicar pràcticament tots els recursos disponibles a despeses de caràcter sanitari i social.

Tot i així, s'ha pogut fer el seguiment ambiental de les restauracions dutes a terme en alguns talussos de la carretera del port d'Envalira, i s'ha pogut comprovar el bon estat i l'evolució correcta de les restauracions fetes el 2016 i el 2018.

També s'ha continuat treballant en el manteniment de les plantacions que es van fer el 2017 a la zona de la Duana del riu Runer, des de la rotonda de la depuradora fins a la frontera.

Objectiu 5

**Unes instal·lacions
turístiques i de
lleure de qualitat
i respectuoses amb
els paisatges que
les envolten**

Accions

Acció 5.1. Minimitzar els impactes paisatgístics de les grans instal·lacions turístiques i de lleure

Com cada any, a finals d'estiu, concretament al mes de setembre del 2020, el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat ha fet les visites anuals d'inspecció a les restauracions ambientals de les estacions d'esquí. En aquestes visites es revisen els resultats de les restauracions ambientals efectuades en el marc dels projectes executats i també els treballs de manteniment que s'han dut a terme durant la temporada d'estiu, que normalment són sembres de reforç, drenatges, estabilització de talussos, etc.

Tot i que l'any 2020 ha sigut un any especialment dur per a aquest sector, les estacions han continuat amb la línia d'esforç per millorar la integració paisatgística de les seves pistes mitjançant sembres addicionals i algunes obres de millora.

Objectiu 6

Un turisme diversificat que conegui els paisatges i els seus valors i que els respecti

Accions

Acció 6.1. Establir una diagnosi i unes propostes d'adequació de la xarxa de refugis per fomentar el senderisme de muntanya

Durant el 2020, i com a conseqüència de la pandèmia provocada per la COVID-19, els quatre refugis guardats han vist minvada la seva afluència en una mitjana del 54% en les pernoctacions i d'un 62% en els àpats; en total han acollit unes 4.889 pernoctacions i han servit només 5.109 àpats.

Pel que fa a l'itinerari de la Coronallacs, s'ha reforçat la senyalització en alguns punts per millorar l'orientació dels usuaris. Per motius organitzatius lligats a les restriccions de capacitat als refugis guardats, en concret als refugis guardats de l'Illa i de Sorteny, durant el 2020 no es va vendre cap forfet Coronallacs (que inclou quatre mitges pensions als quatre refugis guardats que es troben en l'itinerari).

Pel que fa al manteniment en general dels refugis, el canal de comunicació del perfil d'Instagram @refugisandorra ha tingut un augment considerable de seguidors (94%); el 2020 ha aconseguit 926 seguidors. Es van contractar sis treballadors eventuais per al període de juny a octubre per fer tasques de manteniment i neteja dels refugis lliures, així com per senyalitzar els camins GR. Aquestes tasques han permès recollir 365 kg de deixalles (una reducció del 26% respecte al 2019).

Als refugis no guardats s'han fet diverses tasques de manteniment i reparacions de parts de teulades o finestres, així com dels llums i les plaques fotovoltaïques.

També s'ha dut a terme un estudi cartogràfic i sobre el terreny per crear dos variants del sender de gran recorregut GR11 per al tram que va des del refugi del Comapedrosa fins al poble d'Ordino, i un altra variant del GRT de les tres nacions pel que fa a l'etapa entre el refugi de Fourcat (França) i el refugi del Comapedrosa per evitar el pas per Llorts.

Finalment, a escala internacional s'ha seguit participant en el projecte Poctefa Entrepyp 2, que té com a objectiu, entre altres, elaborar una web/central de reserves de tots els refugis dels Pirineus que inclogui informacions sobre cartografia, connexions, rutes i fitxes dels refugis, i que per motius provocats per les restriccions sanitàries fruit de la pandèmia de la COVID-19 finalitzarà el juny del 2021 (i no l'agost del 2020, com estava previst).

Tamaros d'Andorra

S'han inaugurat les rutes dels Tamaros d'Andorra per acostar la natura als més petits

Accions

Acció 6.3. Continuar utilitzant el paisatge per a la promoció turística del país

urant el 2020, Andorra Turisme ha creat 35 nous itineraris de natura, que s'han inclòs a la guia de natura (versió en línia) i que s'afegiran a l'app Turisme Actiu Andorra durant el 2021.

S'han inaugurat les rutes dels Tamaros d'Andorra per acostar la natura als més petits.

Durant l'estiu del 2020 s'han potenciat els itineraris de muntanya de dificultats diferents per evitar aglomeracions als punts d'atractiu turístic principals.

Infoturisme ha treballat el projecte Andorra Selfie Point: la instal·lació d'un total de 35 pedestals d'autofoto situats arreu del país amb l'objectiu de donar a conèixer diferents indrets d'interès turístic i facilitar la realització de fotografies i que els usuaris les comparteixin a través de les seves xarxes socials, d'apunts (posts) i de publicacions i amb bloguers afins a l'activitat en la natura.

Objectiu 7

Una població que coneix i estima tots els paisatges d'Andorra

Accions

Acció 7.2. Establir un programa de comunicació per fomentar la sensibilització dels adults sobre la riquesa i la importància del paisatge

El dia 18 de juliol, malgrat la situació sanitària, es van poder dur a terme dos sessions del taller de fotografia de paisatge a la vall de Sorteny, dirigit pel fotògraf Esteve Argelich, en el qual van participar dotze persones. L'objectiu del taller era aprendre a fer fotografies de paisatge amb una càmera reflex, i estava adreçat tant a principiants com a gent amb una mica més d'experiència que volia perfeccionar les tècniques o resoldre dubtes.

Andorra Sostenible ha fet difusió del procés de participació per a l'elaboració de la nova Estratègia nacional del paisatge d'Andorra i s'hi ha implicat activament.

El 18 de setembre, dotze centres educatius del Principat van prendre part en accions de neteja en diverses zones del país; en concret, 837 alumnes van participar en el marc del Let's Clean Up Europe, jornada de neteja europea per prendre consciència del volum de deixalles que s'aboquen al medi.

Acció 7.4. Millorar els programes educatius escolars per fomentar el coneixement i l'estima del paisatge d'Andorra basats en el contacte directe amb el paisatge i les vivències

El 2020 Andorra Sostenible ha impartit sis sessions del taller "Som paisatge", en què han participat 178 alumnes, i s'ha creat un recurs digital en forma de [fitxa explicativa](#) consultable al web d'Andorra Sostenible i que també es va compartir amb tots els centres educatius a través del [butlletí informatiu "Recursos sostenibles"](#), creat per poder acostar recursos pedagògics als centres durant la crisi sanitària de la COVID-19.

Acció 7.5. Fer el seguiment de la valoració que la població del país i els turistes fan del paisatge i del seu atractiu

Denuncies

L'any 2020, el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat ha rebut 114 denúncies

Accions transversals

Acció A.T.1. Promoure la millora paisatgística a tot el país prioritzant les carreteres i les zones més freqüentades, tant naturals com urbanes:

L'any 2020, el Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat ha rebut 114 denúncies, 81 de les quals són denúncies, queixes i avisos telefònics o per xarxes socials –que representen el 71% del total– i 33 són fotodenúncies –que representen el 29% de les queixes. El Departament ha obert nou punts negres.

De les 81 denúncies rebudes, el 30% correspon a afectacions a les aigües (vessaments o abocaments directes o indirectes que arriben a les aigües superficials), el 28% correspon a l'àmbit del soroll (molèsties procedents de locals musicals, d'obres d'excavació o d'enderroc, de motors d'extracció de fums, aparells de refrigeració, etc.), el 20% correspon al medi atmosfèric (molèsties per fums o olors procedents d'estufes, etc.), el 17% correspon a denúncies que afecten certs aspectes relacionats amb el paisatge, com la contaminació de sòls, o la tala d'arbres, i el 5% restant correspon a qüestions relacionades amb els residus (activitats en què es gestionen de manera incorrecta els residus, acumulacions de runa o altres tipus de restes en llocs no autoritzats, abocament de fluids al sòl, etc.).

El 43% de les 33 fotodenúncies rebudes correspon a residus abandonats, el 30% fa referència a la contaminació de les aigües superficials (vessaments o abocaments directes o indirectes que arriben a les aigües), el 24% és relatiu a altres aspectes que afecten el paisatge (com són les zones naturals degradades o els camins en mal estat) i el 3% restant és relatiu a situacions que provoquen contaminació atmosfèrica.

El 78% dels nou punts negres oberts correspon a residus abandonats, l'11% fa referència a vehicles que s'han trobat abandonats, i l'altre 11% a altres aspectes que afecten el paisatge, com, en aquest cas, l'apilament de terra i pedres.